

Socialstyrelsen

Anbefalinger

BØRN MED VERBAL DYSPRAKSI

Viden til gavn

Indledning

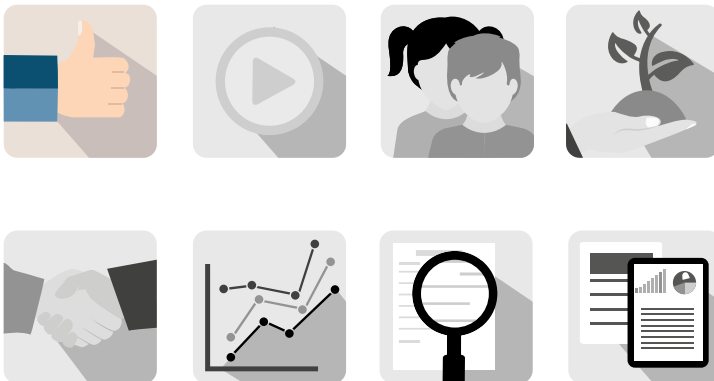
Denne publikation præsenterer de anbefalinger, som forløbsbeskrivelsen for børn med verbal dyspraksi har resulteret i. Formålet med anbefalingerne i en særskilt udgave er at give læseren et hurtigt overblik over Socialstyrelsens faglige anbefalinger til tilrettelæggelse af højt specialiserede indsatser til børn med verbal dyspraksi.

Forløbsbeskrivelsen bygger på aktuelt bedste viden og beskriver centrale elementer i den højt specialiserede indsats, som målgruppen har behov for.

Anbefalingerne kan bruges selvstændigt, men for at forstå baggrunden for anbefalingerne henvises til *Forløbsbeskrivelse. Børn med verbal dyspraksi*, som kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside.

Verbal dyspraksi er en neurologisk betinget taleforstyrrelse, som er relativt sjældent forekommende. Det betyder, at fagligt personale i kommunerne sjældent møder børn med taleforstyrrelsen. Der er derfor et begrænset grundlag i de enkelte kommuner for at opbygge og vedligeholde viden om de højt specialiserede indsatser, der skal til for at hjælpe børn med verbal dyspraksi.

Målet er at højne barnets funktionsniveau, livskvalitet og på længere sigt forebygge socio-emotionelle, uddannelses- og beskæftigelsesmæssige vanskeligheder. Dette gøres gennem en rettidig og korrekt indsats, der gør børnene i stand til at tale forståeligt, og giver dem mulighed for social deltagelse.

ANBEFALINGER

1

Kommunalt vidensberedskab

Socialstyrelsen anbefaler, at kommunerne har et vidensberedskab i forhold til børn med verbal dyspraksi. Vidensberedskabet kan etableres i et samarbejde med andre kommuner eller med specialiserede vidensmiljøer.

Verbal dyspraksi er en kompleks taleforstyrrelse, der ofte ikke bedres af sig selv, men som kræver specialviden at udrede og behandle. For at kommunerne kan imødekomme behovet hos børn med verbal dyspraksi og evt. ko-morbiditet (samtidigt forekommende vanskeligheder), er der brug for, at kommunerne har adgang til specialviden om motoriske taleforstyrrelser, herunder verbal dyspraksi, samt ko-morbide vanskeligheder i relation til verbal dyspraksi, f.eks. oral dyspraksi, generel dyspraksi, dysartri, fonologiske vanskeligheder og autisme. Da børn med verbal dyspraksi tilhører en lille målgruppe, og kommunerne derfor ikke møder disse børn så ofte, anbefales det, at kommunerne samarbejder om vidensberedskabet.

2

Tidlig opsporing

Socialstyrelsen anbefaler, at sundhedsplejersker, dagplejere, pædagogisk personale og andre faggrupper, der har med førskolebørn at gøre, er bekendt med tegn på forsinket talesproglig udvikling (bl.a. forsinket eller afvigende pludreudvikling), og ved, hvor de skal henvende sig med deres observationer.

Det er væsentligt at sætte ind med et målrettet tilbud til et barn med massive talevanskeligheder så tidligt som muligt for at sikre barnet de bedste udviklingsbetingelser. Hvis man er opmærksom på tidlige tegn/symptomer på talevanskeligheder i barnets kommunikation og adfærd, er det muligt tidligt i barnets udviklingsforløb at få en indikation af, om barnets udtalevanskeligheder skyldes verbal dyspraksi. En tæt dialog med forældrene er i den forbindelse væsentlig, da forældrene ofte vil være blandt de første til at opfange tegn på forsinket talesproglig udvikling.

Tidlig opsporing er forudsætningen for tidlig udredning og intervention, som har en betydelig positiv effekt på barnets taleudvikling. Det er derfor vigtigt, at personer omkring barnet ved, hvor de skal henvende sig ved tegn på forsinket talesproglig udvikling. Det er også vigtigt, at der i dette regi er forskellige fagligheder til rådighed, og at erfaringer med verbal dyspraksi løbende samles op og deles.

3 Tidlig udredning med fokus på samtidig og ko-morbiditet

Socialstyrelsen anbefaler, at den tidlige opsporing følges op af en tidlig logopædisk og evt. tværfaglig udredning karakteriseret ved samtidig og fokus på ko-morbiditet. Ved behov for tværfaglig udredning anbefales det, at der etableres et tværfagligt team omkring barnet med logopæden som tovholder.

En tidlig udredning er forudsætningen for, at der kan sættes ind med en målrettet og relevant intervention tidligt i barnets liv. Hermed forbedres muligheden for, at barnet gennem opvæksten udvikler forståelig tale, hvilket vil mindske risikoen for følgevirkninger af taleforstyrrelsen, f.eks. social isolation.

Udredningen skal gøre aktørerne i stand til at beskrive barnets problemstilling så præcist som muligt. Derfor bør udredningen tilrettelægges således, at den er med til at klarlægge, hvilke faktorer der har indflydelse på barnets tale, herunder graden af eventuelle fonologiske forstyrrelser, hørevanskeligheder, dysartri, oral dyspraksi og/eller verbal dyspraksi. Derudover kan udredningen også indbefatte en undersøgelse af barnets kognitive funktionsniveau, og om talevanskelighederne er en del af en overordnet udviklingsforstyrrelse.

Det samlede billede af barnets vanskeligheder er afgørende for tilrettelæggelsen af indsatsen og prognosen for barnets fortsatte udvikling af sprog- og talefærdigheder.

Det anbefales, at udredningen som udgangspunkt foretages i kommunalt regi med en logopæd som central fagperson og med inddragelse af andre faggrupper efter behov.

Aktører i udredningen er derfor først og fremmest logopæd med specialviden om motoriske taleforstyrrelser, herunder verbal dyspraksi. Derudover vil der ofte være behov for at involvere ergoterapeut og/eller fysioterapeut med specialviden om oralmotoriske problematikker i relation til taleproduktion, og/eller (neuro)psykolog med specialviden om sprog og kognition. I komplekse sager, eller hvor barnet ikke profiterer af den intervention, der sættes i gang i kommunalt regi, kan der i nogle tilfælde også være behov for at inddrage speciallæger (typisk øre-næse-halslæge/foniater eller neuropædiater) med henblik på supplerende udredning.

Hvis der er behov for andre fagligheder end den logopædiske anbefales det, at der etableres et tværfagligt/tværasektorielt team, der følger barnet gennem hele forløbet eller til en given faglighed kan udfases fra forløbet.

Ved behov for tværfaglig udredning er samtidig væsentligt, da de forskellige fagligheder er med til at kvalificere hinanden.

4 Tidlig og helhedsorienteret intervention med fokus på kontinuitet

Socialstyrelsen anbefaler, at der igangsættes relevant og målrettet intervention, når mistanken om verbal dyspraksi og evt. ko-morbiditet er opstået. Socialstyrelsen anbefaler, at interventionen tilbydes i et kontinuerligt forløb og er karakteriseret ved helhedsorientering (tværfaglighed og samtidighed) med udgangspunkt i barnets individuelle og specifikke behov.

Socialstyrelsen anbefaler, at der opstilles mål for interventionen, og at disse mål justeres i takt med, at barnets talemotoriske færdigheder udvikler sig.

Socialstyrelsen anbefaler, at interventionen evalueres og justeres løbende med faste intervaller af nogle ugers varighed, indtil det vurderes, at barnet har opnået målene for interventionen.

Verbal dyspraksi bedres som udgangspunkt ikke af sig selv. En relevant intervention målrettet verbal dyspraksi og eventuel ko-morbiditet er afgørende for, at barnet kan udvikle sin tale og få et stærkt fundament for læring og social deltagelse. Intervention, der understøtter barnets taleudvikling, bør sættes i gang så hurtigt som muligt, dvs. når der er mistanke om, at taleudviklingen ikke forløber som forventet. Interventionen bør som minimum bestå af vejledning til barnets primære omsorgspersoner. Derudover kan interventionen med stor fordel også bestå af direkte intervention med barnet. Interventionen bør løbende tilpasses barnets funktionsniveau. Interventionen bør ligeledes være kontinuerlig over tid, så den ikke sættes på pause eller afsluttes, mens barnet f.eks. venter på at blive udredt hos speciallæge eller psykolog.

For at sikre, at børn med verbal dyspraksi får den rette intervention, og at interventionen har den ønskede effekt, er det nødvendigt med en specifik monitorering af indsatsen til det enkelte barn.

I interventionen skal der tages hensyn til barnets individuelle og specifikke behov. I nogle tilfælde vil taleundervisning alene ikke være nok til at imødekomme barnets behov, og der vil være brug for, at flere fagligheder arbejder sammen og koordinerer indsatsen. Dette indebærer blandt andet også sparring og supervision fra specialister til de fag- og omsorgspersoner, der er omkring barnet i dagligdagen.

5 Intervention baseret på motoriske læringsprincipper

Socialstyrelsen anbefaler, at børn med verbal dyspraksi tilbydes taleundervisning baseret på motoriske læringsprincipper.

Verbal dyspraksi bedres ikke ved en traditionel fonologisk træningsindsats (med fokus på sproglydenes funktion og regler for udtale), da det ikke er i tilegnelsen af lydsystemet, at udfordringen ligger. Det er derimod i den motoriske planlægning og koordinering af bevægelser, der bruges til taleproduktion, at udfordringen skal findes. Verbal dyspraksi forbedres heller ikke gennem oralmotoriske øvelser uden lyd, da barnets vanskeligheder er relateret til produktion af talelyd. Fokus i interventionen bør derfor være på motorisk planlægning, og taleundervisningen bør tilrettelægges ud fra de fem motoriske læringsprincipper, som handler om: 1) at træne sekvenser af sproglyde, da barnet har svært ved at sætte lyde sammen, 2) at gentage de samme lyde og lydsekvenser igen og igen, for at danne mønstre i hjernen og automatisere tale, 3) at træne hyppigt med barnet, så barnet har mulighed for at praktisere mange gentagelser, 4) at vælge de rette træningsstimuli, 5) at anvende sansestimuli (f.eks. visuelle stimuli og/eller berørings- og trykstimuli omkring kæbe og mundparti), så barnet får en visuel og/eller kropslig påmindelse om, hvordan talelyde skal produceres.

Selv om verbal dyspraksi ikke forbedres ved fonologisk træning er det vigtigt at være opmærksom på, at børn med verbal dyspraksi også kan have fonologiske vanskeligheder. Det er derfor vigtigt at basere interventionen på barnets specifikke og ofte sammensatte vanskeligheder.

6 Tæt samarbejde med forældre og andre i barnets netværk

Socialstyrelsen anbefaler, at forældre og andre resourcepersoner inddrages tæt i samarbejdet omkring barnet.

Socialstyrelsen anbefaler, at børn med verbal dyspraksi tilbydes mulighed for dagligt at øve sig i hjemmet og/eller dagtilbud/skole. Det forudsætter, at forældre og andre i barnets nærmiljø klædes på til at kunne øve med barnet på en fagligt relevant måde.

Da forældre og andre resourcepersoner i barnets nærmiljø, f.eks. primærpædagog i barnets dagtilbud, er afgørende for resultatet af indsatsen, vil det være en god idé at etablere et tæt samarbejde omkring barnet. Et tæt samarbejde vil give forældre, øvrige resource- og fagpersoner mulighed for at opstille mål, afstemme forventninger, etablere fælles sprog, vidende og koordinere indsatser.

For at børn med verbal dyspraksi danner mønstre i hjernen og får automatiseret taleproduktionen, skal de have mulighed for at øve det samme igen og igen. Det betyder, at barnet har brug for daglig øvelse, som kan foregå i en kombination af logopædisk intervention og målrettede øvelser i hjemmet eller dagtilbud/skole. Det er derfor vigtigt, at der etableres et tæt samarbejde med forældre og andre resourcepersoner i barnets nærmiljø – og barnet selv – og at forældre og eksempelvis primærpædagog klædes på til dagligt at øve med barnet under supervision af logopæd og evt. andre fagpersoner.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Socialstyrelsen

Layout: 4PLUS4
Forsidefoto: Adobe Stock

Download eller læs rapporten på
www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med
angivelse af kilde.

December 2021

